

4 Observeren van relaties in de groep

(oefening voor beroepskrachten)

Doel

Bewustwording van de onderlinge relaties van kinderen; opmerken van signalen van uitsluiting, plagen en pesten; pesten voorkomen.

Voor wie

Beroepskrachten, stagiair(e)s.

Materiaal

Een groot vel papier, viltstiften.

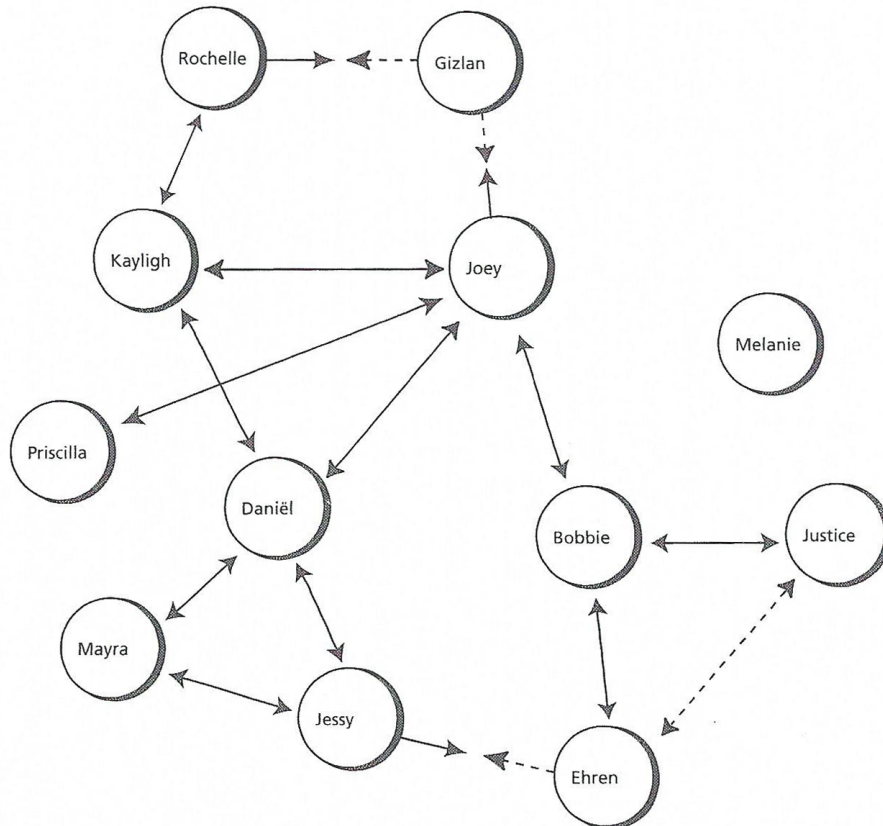
Toelichting

Om te voorkomen dat sommige kinderen een buitenbeentje worden in de groep of een geïsoleerde positie krijgen, is het goed om de groeps sfeer en de onderlinge relaties in de groep te bekijken. Buitenbeentjes lopen de kans om geplaagd of gepest te worden. Ook onderzoek je met behulp van deze oefening welke negatieve contacten er tussen kinderen onderling zijn. Dit gebeurt aan de hand van een relatie-schema. Een relatie-schema is een schema waarin je met lijnen aangeeft welke kinderen met wie omgaan binnen je groep. Ook neem je erin op of de contacten positief of negatief zijn en of er sprake is van eenrichtingsverkeer of van wederzijds contact tussen kinderen.

Als voorbeeld bekijken we een schema van een groep in kindercentrum Pieter Bas. We zien dat er een paar kinderen zijn met vrij veel contacten, tamelijk verspreid over de groep: Daniel, Joey en Bobbie. Er zijn twee kinderen die moeilijk positieve contacten kunnen leggen: Gizlan en Ehren. Melanie heeft geen contacten: is ze heel verlegen of nieuw in de groep?

Dit schema geeft een eerste indruk. Een contact aanduiden als negatief is niet bedoeld om een kind te beoordelen, maar geeft de leid(st)er juist een signaal: wat is er aan de hand? Waarom is dit contact negatief? Moet een kind zich afreageren, en waarom dan? De bedoeling is om verder te kijken dan de pijltjes: welke oorzaak zit erachter?

Relatieschema

Verklaring tekens:

————→ positief contact

←————→ wederzijds positief contact

- - - - -> negatief contact

←- - - -> wederzijds negatief contact

VOORBEELD KINDERCENTRUM PIETER BAS

Opdracht

- 1) Maak een relatieschema zoals hierboven beschreven.
- 2) Je collega – in dezelfde groep – doet dit ook.
- 3) Vergelijk jullie observaties. Bespreek met elkaar op welke punten jullie observaties verschillen en kijk of je tot een eensluidende conclusie kunt komen.
- 4) Observeer zo nodig opnieuw en vergelijk de observaties weer.
- 5) Bekijk het relatieschema goed. Wat valt je op?
 - Zijn er kinderen die nauwelijks of geen contact hebben in de groep?
 - Zijn er kinderen met (veel) negatieve contacten? Wat is hier de oorzaak van? Hoe vaak vindt een contact plaats?

- 6) Bedenk samen met je collega of in je team wat je zou kunnen doen om deze slechte relaties iets te verbeteren.⁷

Tip

We geven nog enkele suggesties voor activiteiten die je kunt doen om het groepsgevoel te bevorderen.

Spelletjes doen met de groep als geheel of in kleine groepjes die gericht zijn op samenwerking. Je stelt zelf groepjes samen als je bepaalde interacties tussen kinderen wilt stimuleren of wilt doorbreken. Kinderen die elkaar altijd in de haren zitten, kunnen door samen te werken misschien een patroon doorbreken. Een verlegen kind kan door een speciale opdracht in een groepje zijn of haar kwaliteiten goed laten zien.

Je kunt regels maken voor de manier waarop je met elkaar omgaat in de groep, op het kindercentrum, op de buitenschoolse opvang. Regels die je opstelt samen met de kinderen, en aan de muur hangt als gezamenlijke afspraken, waar ieder naar kan verwijzen. Regels die je ook regelmatig zult moeten bijstellen of opfrissen.

Reacties en suggesties

Observaties van de leid(st)ers

- Drukke kinderen eisen meer aandacht op dan stille kinderen.
- Kinderen met weinig contacten met leeftijdgenootjes hebben soms wel contact met de volwassenen.
- In een verticale groep spelen leeftijdgenootjes vaak met elkaar; contacten tussen een ouder kind met bijvoorbeeld een baby heeft meer het karakter van 'helpen': speen geven, fles wegbrengen, stoeltje of hangmatje bewegen.
- In de buitenschoolse opvang vormen zich groepjes binnen de groep. Dit zijn subgroepjes van kinderen van dezelfde school; ze kennen elkaar dus al.

Ondernomen acties

- Aanbieden van gezamenlijk spel; bijvoorbeeld samen een treinbaan maken, waarbij kinderen die weinig met elkaar spelen worden gestimuleerd juist samen iets te doen.

⁷ Deze opdracht is ontleend aan *Leren in kindercentra 4* (Haan-Heystek, 1992).

- Kinderen die slechts eenmaal per week komen, krijgen van de leidster meer aandacht.
- Liedjes zingen om een rustige sfeer te scheppen. Kinderen komen daar ook spontaan mee.

Resultaat van deze oefening

Je leert:

- Goed kijken en overleggen of jouw kijk klopt. De eerste observatie van twee leid(st)ers afzonderlijk werd na tweede observatie meestal aangepast.
- Genuanceerd kijken naar positieve en negatieve contacten: wat is de oorzaak van met name negatieve contacten?
- Opletten wanneer je actief moet ingrijpen en wanneer je het aan de kinderen kunt overlaten. Kinderen hebben zelf de keuze met wie ze een relatie willen aangaan, dat leg je niet op. Het gaat om het zoeken naar een evenwicht tussen individuele vrijheid en betrokkenheid bij groepsgenoten.
- Dat groepsverhoudingen snel kunnen veranderen; je moet dus regelmatig observeren.
- Wat je kunt ondernemen om relaties positief te beïnvloeden.